

Mitt liv som hundefører

Av tannlege Ingvid Hogstad

I 2011 var min nye schäfervalp akkurat født da 22. juli kom. I etterdønningene leste jeg om redningshundene, og innsatsen de gjorde i forbindelse med hendelsene på Utøya. Og beslutningen ble tatt. Dette ville jeg være med på.

Jeg fant ut at det var to organisasjoner som utdannet redningshunder, og valget falt på den største. Jeg meldte meg inn i Norske Redningshunder, og stilte på første treningskveld allerede før valpen var hentet.

Det jeg ikke visste var at veien skulle bli veldig lang. Det tar to-fire år å trene opp, og godkjenne en redningshund. Men jeg endte etter hvert opp med hele tre hunder som ikke kunne brukes på grunn av dårlig helse eller mentalitet. Så det virkelige eventyret begynte da jeg hentet Pim i Sverige i mai 2015. Da var han syv måneder gammel, fordi oppdretter tidligere ikke hadde funnet en egnet kjøper. Pim er en golden retrieverhann fra jaktlinjer. Han er avlet til bruk og ikke selskapshund. Han er atletisk, energisk, lettlært og har utrolig stor arbeidskapasitet. I tillegg har han golden retrieverens gode lynne.

HVA MÅTTE VI LÆRE FOR Å BLI EN GODKJENT EKVIPASJE? • Godkjenningsprogrammet vårt overlapper med det brukshundene konkurrer i. Men det er mer fokus på at det er hund og fører som skal utdannes sammen. Og vi må lære å ta vare på oss selv og hunden i all slags vær, og under alle føreforhold, og lære å bruke elektroniske hjelpemidler som GPS med kartverktøy og samband.

Fri ved fot. Foto: Ingeborg Wilhelmsen.

Vi har et lydighetsprogram hvor hunden blant annet må gå pent på plass, kunne ligge stille sammen med andre hunder i fem minutter, med føreren ute av syne. Den må kunne apportere mange forskjellige slags gjenstander, og den må være håndterbar for andre enn føreren. Den må også komme når vi roper.

Hunden må videre kunne gå spor. Det vil si at noen går seg en tur og mister noen gjenstander mens de er ute og

går. Hunden skal gå med nesa ned mot bakken og følge fotsporene, og finne igjen gjenstandene som er sluppet ned på bakken. Gjenstandene kan være for eksempel lommestørkle, lommebok, nøkler eller mobiltelefon. Sporene i programmet er lange, tre kilometer, eller gamle, ett døgn, eller midt imellom, én kilometer, og fire timer. De kan gå på alle slags underlag, asfalt, grus eller skog. Og det kan for eksempel være å finne sporet fra føreren til en

forlatt bil, eller fra en ryggsekk funnet i skogen.

Så er det søk hvor hunden utnytter vinddraget i lufta: Overværssøk. Overværssøket er det flere taktikker for. Det er viktig at hunden har en måte å gi beskjed om funnet på. Det finnes to. Den ene er at hunden blir værene ved funnet sitt og bjeffer til føreren kommer og belønner den: En halshund. Den andre er at hunden har en dings (bitt) i halsbåndet sitt, som den kan ta i munnen: En bringkobbhund. Da kommer de tilbake til føreren med bittet i munnen slik at fører forstår at den har funnet noe. Føreren ber da hunden om å vise, og så springer de sammen ut til funnet, og hunden får belønningen sin. Det blir ofte det hunden finner mest naturlig som blir meldingsformen. Pim er en retriever, og apportering er lett for ham. Så valget var enkelt for oss. Han bruker bringkobb.

Vi har brukt mange timer med hjelpere (figuranter) som sitter ute i skogen med hageslangebiter som Pim henter.

Rundering heter testøvelsen for overværssøk. Da går hundefører på stien mens hunden springer i sløyfer til høyre og venstre ut i terrenget, 50 meter til hver side, og hele tiden framover. På prøve er stien 800 meter lang, og hunden skal dekke terrenget 50 meter ut på begge sider. Det kan ligge inntil tre figuranter der. Alle må finnes innen 40 minutter for å bestå. Denne øvelsen er krevende fysisk og mentalt for hunden. På leteaksjoner blir derfor søket mer fritt. Vi kan få et lite utsnitt av kartet, en teig, og krysser oss gjennom teigen i sløyfer mens hunden løper og søker fritt. Da vil vinden og terrenget være bestemmende for hvordan vi legger opp søket. Søker vi langs veier, og områder med trafikk går hunden oftest i line.

Det tar tid å gjøre hunden sikker i øvelsene. Den skal finne og melde på mennesker som er gående, stående, liggende, sittende og skjulte. Folks som roper, folk oppe i trær, grupper, unge, gamle, og alt annet vi kan tenke på. De skal også melde fra om ting som rygg-

Foto: Ingeborg Wilhelmsen.

sekker, klær og sko. Alt som kan hjelpe til med å finne den savnede.

VEIEN MOT GODKJENNING • Pim og jeg gikk løs på oppgavene med glede. De første månedene ble det lydighetstrening med hovedfokus på apport. Og spor. Masse spor. Utpå sommeren kunne vi begynne runderingstreningen. Da er det mengdetrening som gjelder. Og å bygge opp øvelsen over tid. Først var det figuranter 50 meter fra stien hver eneste gang han løp ut. Etter hvert kunne det hende at det ikke var noen der. Og det var fint det også. Og så bygget vi det gradvis opp til at det kunne ligge ganske få figuranter der, og han søkte i de fine 50-meters sløyfene allikevel.

En del småprøver og testing må bestås underveis. Men 10. juni 2017 var dagen for selve godkjenningsprøven, «A-prøven». Nivået vårt etter mer enn to år med trening skulle testes. Først én kilometer spor. Jeg fikk en veistrekning på 100 meter og beskjed om at et eller annet sted på de 100 meterne går sporet fra veien og ut i skogen. Pim fant sporet etter noen nervepirrende minutter. Han fant sporet videre også, han. Etter 25 minutter var vi i mål med fire av de fem gjenstandene som var lagt ut. Og det var godt nok. Så var det 800 meter

rundering. Jeg måtte vente en stund før start. Med prøvenerver, skogsklær og håret til alle kanter, etter å ha gått spor i regn. Og jammen dukket det ikke opp pasienter på søndagstur. Mulig de ble så satt ut av å treffe tannlegen sin på «feil» sted at de ikke la merke til at hun var litt ute av lage. Håper det!

Det er alltid to dommere på A-prøvene. Pim og jeg kom til start, ble ønsket velkommen, og satte i gang søket. Pim løp og løp. Men jeg syntes det gikk en hel evighet før han kom med den første meldingen. Og vi fant den første figuranten. Dommene stopper kandidaten om en passerer en figurant uten at hunden finner den. Eller om de ser at kandidaten ikke kommer til å klare det på maksimumstiden. Eller om det rett og slett er for dårlig. Så jeg tenkte at så lenge de ikke stopper meg, så er det vel greit det vi gjør, Pim og jeg. Etter første figurant, fortsatte vi søket, og jeg hørte etter hvert at dommerne begynte å gå og småprate og skravle litt bak meg. Det var deilig. Etter hvert fant vi både den andre og til slutt den tredje figuranten. Og A-prøvene var bestått i første forsøk, og det med god margin.

Nå gjenstod ukas arbeid A. Den tas på et av sommerens hovedkurs. Man følges av to dommere gjennom en uke.

Det er der vi går tre kilometer, og ett døgn gamle spor. Det er sporoppsøk fra bil og fra gjenstander. Vi testes i ulike søksformer. Fritt søk av et gitt område (teig), søk på sti, søk av sti eller vei med flanker på 20 til 50 meter. Hunden må være sikker i meldingen sin. Den må melde når den er løs, og når den er i line. Den må være sikker i melding på ulike figuranter og på gjenstander. Hundefører bedømmes blant annet på taktisk opplegg, gjennomføring av søk, sambandsrutiner og GPS-bruk. Vi må være fysisk i stand til å gjennomføre uka. Og vi må vise at vi kan samarbeide for å løse oppgavene. Det er også en dag med stor øvelse.

Jeg dro til Hovedkurs Midt-Norge. Det ble avholdt på Røros en uke i juli. Vi fikk en uke med flott vær. Mitt lag fikk terreng i Femunden. Litt vind gjorde at myggen hold seg borte. Pim gjorde som han skulle. Jeg plumpa til halsen i en bekk andre dagen. En annen gikk seg fast i en myr tredje dagen. Terrenget var vått. En runde med Lamisil måtte til da jeg kom hjem. En av oppgavene på øvelsen var søk i by, så da fikk Pim og jeg en tur i Røros sentrum. Og en var i sanddynene rett utenfor. Røros er flott! Vi var åtte deltagere på laget, og de to dommerne. Det ble en uke med mye slit, latter og glede, men også en del tårer. For ikke alle bestod.

Siden jeg hadde bestått prøvene mine før ukas arbeid kunne jeg på festmiddagen lørdag kveld motta hundeførervesten, tjenestetegn til Pim, diplom og beredskapsutstyr. Jeg var hundefører i Norske Redningshunder. Pim var blitt godkjent på bare drøyt to år, og et seks år langt prosjekt var i havn. Nå skulle vi ut på leteaksjoner!

KLAR FOR OPPDRAG • Vel hjemme igjen rigget jeg aksjonssekken, ladet GPS med hundepiler, nødnetterminal, hodelykt og backupbatterier. La fram klær, og ventet på alarmtelefon. Så ble det stille i to uker. Antiklimaks.

Men plutselig ringte det en torsdagskveld. Jeg hadde få pasienter dagen etter, det var første leteaksjonen min, så jeg tenkte at nå må jeg bare dra.

Søk. Foto: Olav Østborg.

Det var en sopplukker som var blitt borte i skogen i Østfold. Jeg kledde meg, lastet hund og utstyr i bilen og kjørte 10 mil gjennom natten. Kommandosentralen (KO) var satt opp i et privat bolighus langt ute på landet, i nærheten av der savnede var sist sett (SSO). Der var det full aktivitet. Politiet, Røde Kors og Norske Redningshunder.

Jeg meldte meg i KO, fikk en teig på GPS-en, og skulle dra ut. Klokkas var blitt 01.00. Og bilnøkkelen var borte. Det var flaut. Jeg lette og lette. Vrengte klær, lånte lommelykt av politiet og saumfarte bakken mellom bilen og KO. Ingen nøkkel. Da følte jeg meg ganske dum. Litt sånn middelaldrende dame gjør ting hun egentlig ikke kan. Til slutt ba operativ leder om at alle politimennene som satt ved bordet i KO, skulle tømme lommene, og jammen dukket ikke nøkkelen opp av en politilomme.

Endelig kunne jeg dra ut. Klokkas 02.00 var vi i søk. Det var bekmørkt, teigen var stor, og det regnet. I tre timer snublet vi oss gjennom hogstfelt, over myr og bekk, opp og ned skrenter. Og ble ganske slitne. Og full av blåmerker. Men hunden fungerte, utstyret fungerte, og jeg fungerte. Da vi kom tilbake til KO var det baguetter og kald PepsiMax der. Det var godt det.

Var hjemme igjen klokka 06.30. Luftet den andre hunden. Tok en dusj, sov en halvtime og gikk på jobb. Det kan

ikke anbefales. Jeg kommer ikke til å gå på leteaksjon på natten før jobb igjen. Dobbeltsjekk de røntgenbildene mandagen etter, for å si det sånn. Den savnede ble funnet i god behold neste morgen et godt stykke unna leteområdet. Han hadde gått ganske langt.

Neste utkalling kom 02.00 natt til en søndag. Hørte litt omtåket på utkallingen på telemeny tre ganger og skjønte til slutt at nå gjaldt det pygturen. Da våknet jeg skikkelig! Jeg husker jo (relativt) godt min egen pyggtur for 25 år siden. KO var på Nordmarkskapellet. Da jeg kom fram hang politihelikopteret i luften, og det krydde av letemannskaper. Det var stor aktivitet. Jeg fikk i oppgave å lete på stien mellom Nordmarkskapellet og studentherhytta. Med 10–20 meter flanker på begge sider. Studenten hadde kanskje gått seg bort, og kunne ha falt og skadet seg. Været var fint. Og det begynte å gry av dag før jeg var ferdig. Terrenget var til dels bratt og kronglete utenfor stien. Men Pim og jeg gjorde så godt vi kunne. Jeg dro hjem etter søket mitt, og kunne ganske snart høre at studenten hadde funnet veien hjem selv, og var i god behold. Tror de kommer til å huske den natten godt, alle de som satt på tannlegehytta og bare måtte vente.

Deretter ble det tristere. En eldre mann var blitt borte på turen sin en kveld i oktober. Pim og jeg hadde god

tid, så vi søkte tre teiger den natten. Jorder, skogholt og idrettspark. Men mannen ble funnet omkommet i elven da det ble lyst neste morgen.

Den foreløpig siste aksjonen var ikke langt hjemmefra. Den savnede hadde vært bort i ett døgn i vinterkulden. Politiet hadde lite å gå etter, men noen få ledetråder hadde de, som pekte mot et populært utfartsområde. Det ble satt i gang en småskala leteaksjon med kun hunder og hundeførere. Pim og jeg snirklet oss mellom skiløperne i lysløypa og fintråket alle skogholtene mellom løypene i teigen vår. Etter tre timer ble savnede funnet av hund, omkommet, i naboteigen.

Jeg har i alt dratt på åtte leteaksjoner til nå. Det har også vært noen aksjoner hvor jeg ikke har kunnet dra, på grunn av jobben. Alle aksjonene har hatt helt ulik karakter. Utfallene har vært ulike. Stemningen er forskjellig fra aksjon til aksjon. Hva som går innpå meg og ikke, kan være veldig uforutsigbart. Jeg kan være helt uberørt en gang, og veldig berørt en annen gang. Det er akkurat som om jeg er i en boble der jeg er ute og leter. Jeg vet ikke om jeg kommer til å finne noen, og ikke hvilken tilstand den savnede vil være i om jeg noen gang gjør et funn. Noen ganger leter vi etter sopplukkere, barn, turgåere eller jegere. Men cirka to tredeler av de savnede er deprimerte, og en tredel er demente. Det betyr at jeg er forberedt på å finne mennesker som er omkommet. Men hvordan jeg vil reagere på det er vanskelig å vite. Vi har kameratstøtte som tar kontakt med dem som har gjort funn. Vi kan også selv ta kontakt med kameratstøtten ved behov. Vi har hundeførermøter og hundeførersamlinger hvor mentale reaksjoner er et hyppig tema. Og vi har hverandre. Jeg er også

så heldig å ha gode arbeidskamerater ved Helfsyr tannklinikk. De er veldig tålmodige med meg.

Og i hverdagen forsetter treningen som før. Redningshund kan man ikke utdanne alene, så lagmedlemmer skal hjelpes fram til godkjenning, og egen hund skal holdes ved like, og i god kondisjon. Godkjenningen varer i to år. Så må vi ta A-prøver og ukas arbeid om igjen. Det gjelder å holde nivået oppe. Vi trener sammen en ettermiddag hver uke, og en heldagstrening hver helg gjennom hele året. Så er det helgesamlinger en helg eller to hver høst og vår, ukeskurs om sommeren og mye egen trening utenom.

Noen bruker også vinteren til lavine-trening. Det er Norske Redningshunder som utdanner lavinehunder og da må mange av helgene fra jul til påske tilbringes der det er snø nok til å grave dype groper. Lavine er en egen godkjenningsdisiplin. Om vinteren stilles det store krav til hundeføreren, mens det er enklere for hunden. Jeg trener

ikke lavine. Om vinteren trener jeg søk i snø. Søk i industriområder, spor på asfalt, og lydighet. Mens jeg venter på våren, og lyse kvelder, og på at snøen skal forsvinne fra skogen.

LINKER OG LITTERATUR •

nrh.no
forf.no
redningsfaglig.no
hovedredningsentralen.no
Nasjonal veileder for søk etter savnet person på land.
<http://www.nrh-oslo.no/files/dmfile/Godkjenningsprogram-1.1.20184.pdf>
Lost person behavior av Robert J. Koester

LITT FAKTA • Norske Redningshunder har cirka 1 600 medlemmer, og cirka 300 godkjente hundeførere i tre disipliner:

Ettersøk, lavine og katastrofe.
Hundeekvipasjer fra NRH deltok i 476 leteaksjoner i 2016.

Foto: Ingeborg Wilhelmsen.

Kl. 0000 på utgivelsesdato
www.tannlegetidende.no